

Schuttelaar
& Partners

Het kalf in een dier- waardige veehouderij

Technische briefing voor de
commissie LVVN

15 April '26

Even voorstellen

Marlijn Henskens

Expert veehouderij en dierenwelzijn

MSc dierwetenschappen, gedragsecologie

Roos Benard

Expert duurzame zuivel

PhD stakeholderprocessen dierenwelzijn in de veehouderij

Context en aanleiding

- Nederland grootste producent van kalfsvlees
- Structurele problemen welzijn, gezondheid, milieu
- Politieke wens om keten te veranderen
- Scenariostudie 2021 als basis

Scenariostudie 2021: drie scenario's

MAATREGELEN

THUIS EN TEVREDEN

- KALF BLIJFT TOT SLACHT BIJ MELKVEEHOUDERIJ (OOK UIT BUITENLAND)
- STIMULANS VOOR UITLOOP/WEIDEGANG VANAF 3 MAANDEN, AANSLUITEN BIJ BLK
- ONBEPERKTE DRINKMOGELIJKHEIDEN: MOEDERKOE, DRINKROBOT
- VERPLICHTE ZACHTE LIGPLAATS
- VERGROTEM LIGPLAATS

Kalveren blijven tot slachtleeftijd op het melkveebedrijf

MAATREGELEN

MAXIMAAL INTEGRAAL

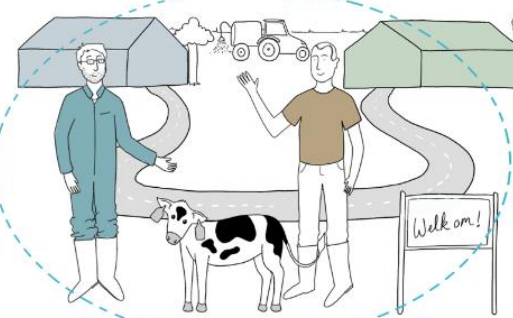

- KALF 3 MAANDEN OF LANGER OP MELKVEEBEDRIJ (OOK UIT BUITENLAND)
- EIGEMAARSCHAP MESTKALVEREN NAAR INTEGRATIE
- INTEGRATIE LEVERT SPERMA, KEMMIS, VOORSCHRIFTEN, VOEDER EN MATERIALEN
- VEEHOUDER EN INTEGRATIE DELEN DATA EN RESULTATEN
- INTEGRATIE STELT BENCHMARKS OP EN BELOOMT OF KORT OP BASIS HIERVAN

Kalveren blijven minstens drie maanden bij de melkveehouder

MAATREGELEN

LOYAAL AAN LOKAAL

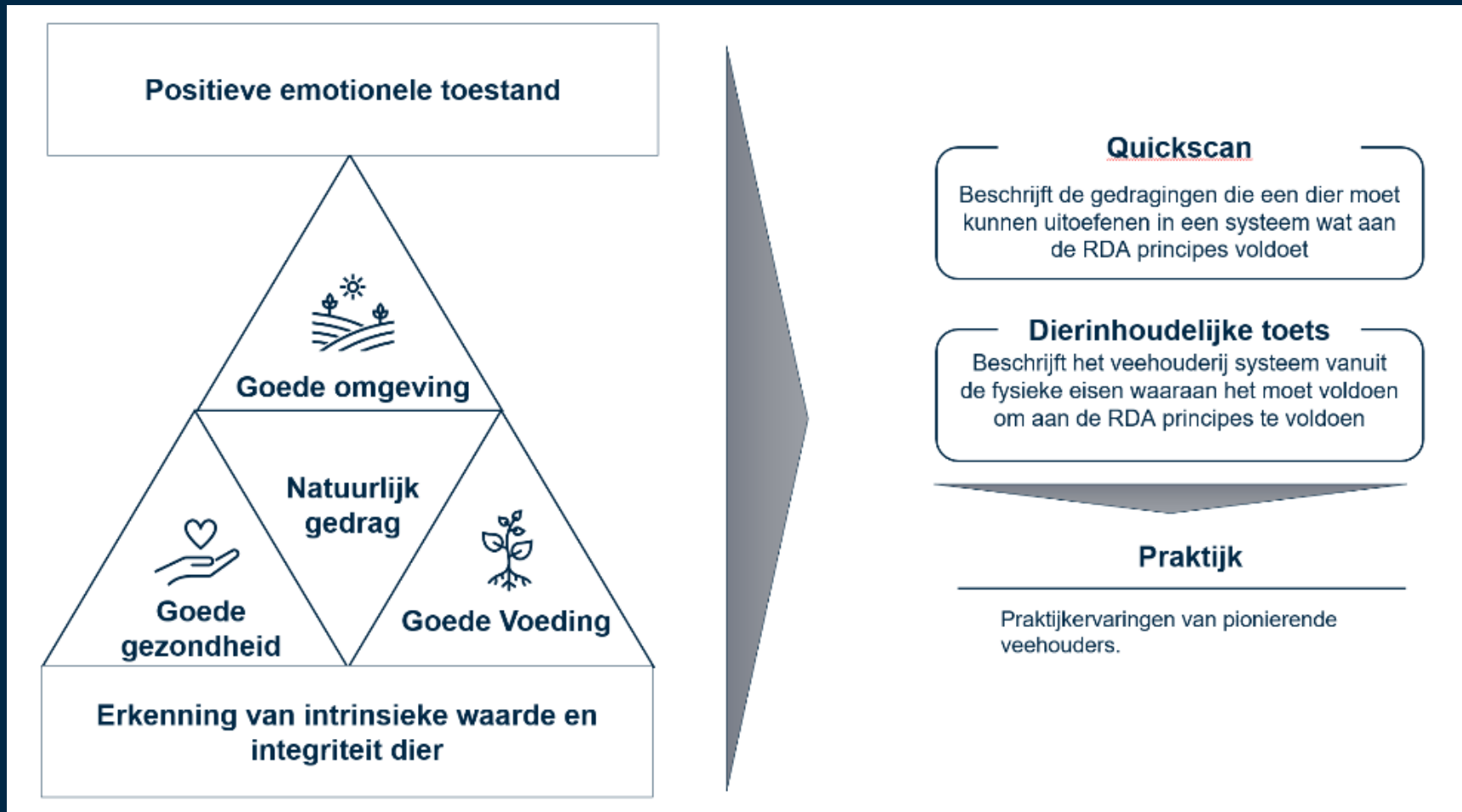
- TRANSPORT-AFSTAND MAX 100KM (OOK VOOR BUITENLAND)
- TERUGKOPPELING CONDITIE KALF KALVERHOUDER-MELKVEEHOUDER
- IN- EN UITSTROOM OBV BEHOEFTE
- GEZONDHEIDSPLAN MELKVEEHOUDER, KALVERHOUDER EN DIERENARTS
- LANGDURIGE SAMENWERKINGS-CONTRACTEN
- SAMENWERKING REGIONALE KRINGLOPLANDBOUW
- GEEN VERZAMEL-CENTRA

Een regionale korte keten met beperkte transportafstanden

— —

Scope van het onderzoek

- Wetenschappelijke definitie van dierwaardige kalverhouderij
- Toetsing van scenario's (2021) op dierwaardigheid
- Analyse van de AMvB Dierwaardige Veehouderij
- Praktijkvoorbeelden op het erf en in de keten
- Beleidsopties richting 2040

Wetenschappelijke basis van dierwaardige veehouderij

- **RDA-principes**
- **Quickscan voor Dierwaardige Veehouderij** (Rodenburg et al., 2022), biedt inzicht in de toepassing van de RDA-principes voor rundvee.
- **Dierinhoudelijke Toets** (de Boer et al., 2023), diepgaande analyse van de fysieke huisvestingsvereisten en de impact van diergerichte ontwerpen op het welzijn van dieren.
- **EFSA Welfare of calves** (EFSA et al., 2023)
- **EFSA Welfare of dairy cows** (EFSA, 2023b)

De essentiële bouwstenen voor een dierwaardige rundveehouderij

Moeder-kalfrelatie – kalveren mogen niet standaard direct gescheiden worden, maar moeten zorg en melk van de moeder krijgen.

Weidegang en buitenruimte – toegang tot grasland of natuurgebieden is cruciaal voor voeding, beweging en natuurlijk gedrag.

Voldoende ruimte – in de stal minimaal 3 m² per kalf (lieft 20 m² om spelgedrag mogelijk te maken), 9 m² per koe. Geen individuele huisvesting na geboorte.

Gezonde leefomgeving – frisse lucht, zachte ondergrond, droog ligbed en stabiele groepshuisvesting.

Respect voor integriteit – stoppen met onthoornen en aanpassen van dieren aan systemen; systemen moeten zich aanpassen aan dieren.

Positieve emotionele toestand – dieren moeten kunnen spelen, rusten, sociaal gedrag vertonen en zichtbaar “in balans” zijn.

Beoordeling scenario's (2021) op dierwaardigheid

- Thuis en Tevereden
- Maximaal Integraal
- Loyaal aan lokaal

GEDRAGSBEHOEFTE	THUIS EN TEVREDEN	MAXIMAAL INTEGRAAL	LOYAAL AAN LOKAAL
ONDERHOUDEN VAN SOCIALE BANDEN GROEP	✓	?	
BAND MOEDER-KALF	✓	?	
COMFORTGEDRAG	✓	?	
VERTONEN SEKSUEEL GEDRAG			
VERMIJDEN SEKSUEEL GEDRAG	✓	?	
EXPLORATIEGEDRAG, FOERAGEREN	✓	?	
MATERNAAL GEDRAG (VOORAFGAAND AAN BEVALLING EN MOEDERZORG)	✓	?	
ZOOGGEDRAG	✓	?	
SPELGEDRAG (SOCIAAL EN OBJECT)	✓	?	
RUSTEN	✓	?	
VOER EN WATEROPNAME	✓	?	
THERMOREGULATIE	✓	?	

Aanbevelingen: richtinggevendende scenario's

MAATREGELEN

THUIS EN TEVREDEN RDA ✓

KALF BIJFT TOT SLACHT BIJ MELKVEEHOUDERIJ

STIMULANS VOOR UITLOOP/WEIDEGANG VANAF 3 MAANDEN

ONBEPERKTE DRINKMOGELIJKHEIDEN: MOEDERKOE, DRINKROBOT

TRANSPORT-AFSTAND MAX. 100KM

VERPLICHTE ZACHTE LIGPLAATS

STABIELE GROEPEN

VERGROTEM LIGPLAATS

NIET ONTHOORNEN

GEEN VERZAMEL-CENTRA

VRIJLOOP STALLEN

kalveren blijven tot slachtleeftijd op melkveebedrijf

MAATREGELEN

MAXIMAAL INTEGRAAL RDA ✓

KALF 3 MAANDEN OF LANGER OP MELKVEEBEDRIJF

EIGEMAARSCHAP MESTKALVEREN MAAR INTEGRATIE

TRANSPORT-AFSTAND MAX. 100KM

STIMULANS VOOR UITLOOP/WEIDEGANG VANAF 3 MAANDEN

ONBEPERKTE DRINKMOGELIJKHEIDEN: MOEDERKOE, DRINKROBOT

GEEN VERZAMEL-CENTRA

VEEHOUDER EN INTEGRATIE DELEN DATA EN RESULTATEN

VERGROTEM LIGPLAATS

STABIELE GROEPEN

VERPLICHTE ZACHTE LIGPLAATS

NIET ONTHOORNEN

VRIJLOOP STALLEN

kalveren blijven minimaal drie maanden op melkveebedrijf

AMvB Dierwaardige Veehouderij: doel en uitgangspunten

- Gewijzigde Wet dieren (De Groot/Van Campen) verschuiving van productiegericht naar diergericht veehouderijbeleid
- AMvB vormt juridisch kader en bevat eindbeeld
- Convenant vrijwillige kader en routekaart voor deze omslag
- Doel: wettelijke basis voor een dierwaardige veehouderij in 2040 (melkvee, kalveren, pluimvee, varkens)
- Deze studie toetst de concept AMvB aan de leidende RDA principes en wetenschappelijke basis en onderzoekt praktijkkansen

Belangrijkste bevindingen uit de toetsing Concept AMvB

- Enkele positieve stappen (klimaatadaptatie, voeder- en drinkvoorzieningen), maar...
- Onderscheid tussen melk- en vleeskalveren, terwijl hun gedragsbehoeften gelijk zijn
- Diverse eisen te vaag of lager dan EFSA-normen (ruimte, ligplaatsen, voeding)
- Onthoornen niet concreet uitgefaseerd; hoornloos fokken is geen dierwaardige oplossing
- Kernbehoeften ontbreken: weidegang, stabiele groepen, moeder-kalfcontact
- Geen harde normen voor luchtkwaliteit; risico op luchtwegproblemen blijft

Praktijkvoorbeelden op het erf

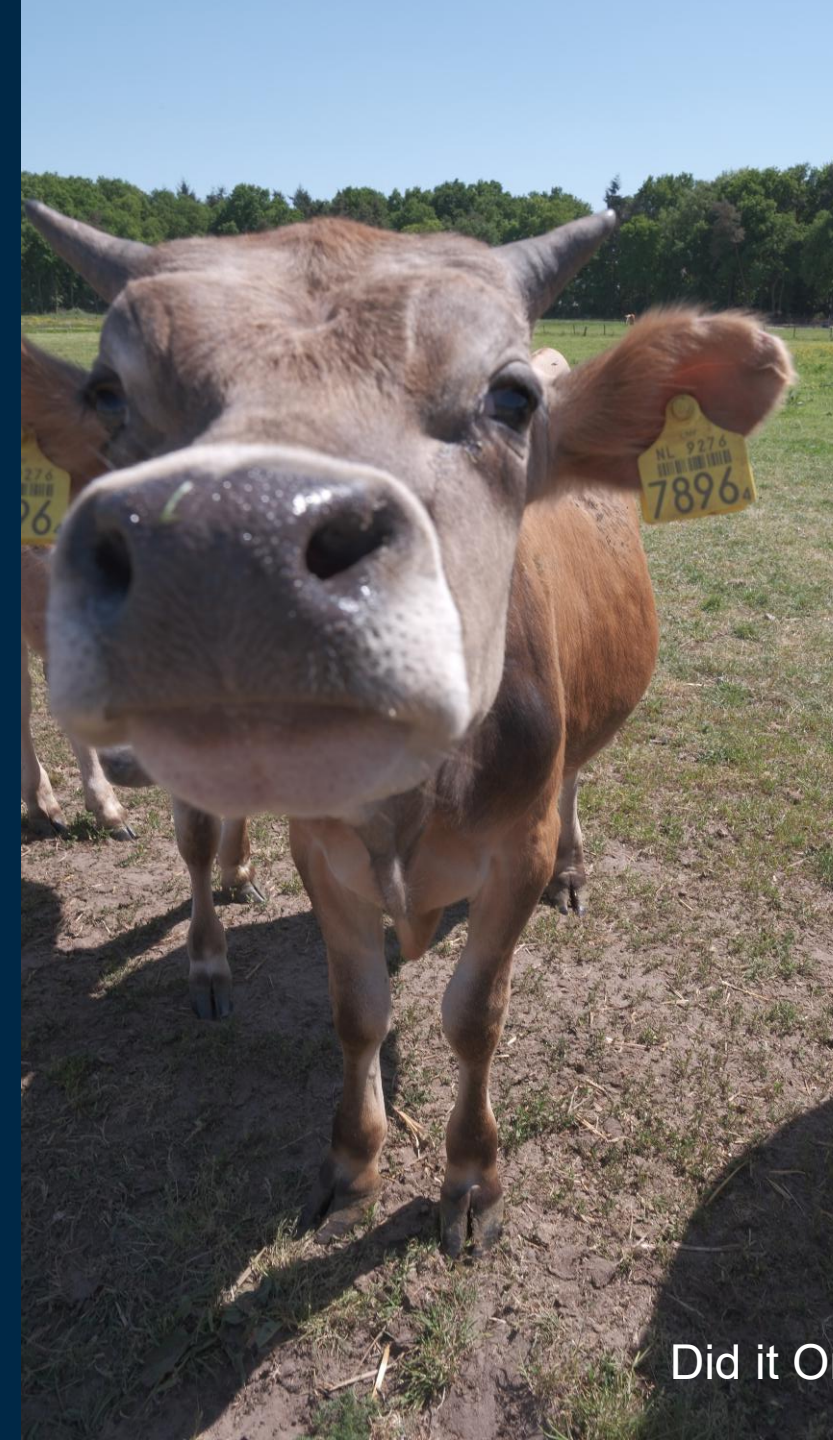
- Kalveren in familiegroepen
- Moeder-kalfcontact
- Vrijloop- en potstallen
- Lage ziektedruk, weinig antibiotica
- Spel- en foerageergedrag zichtbaar

Praktijkvoorbeelden in de keten

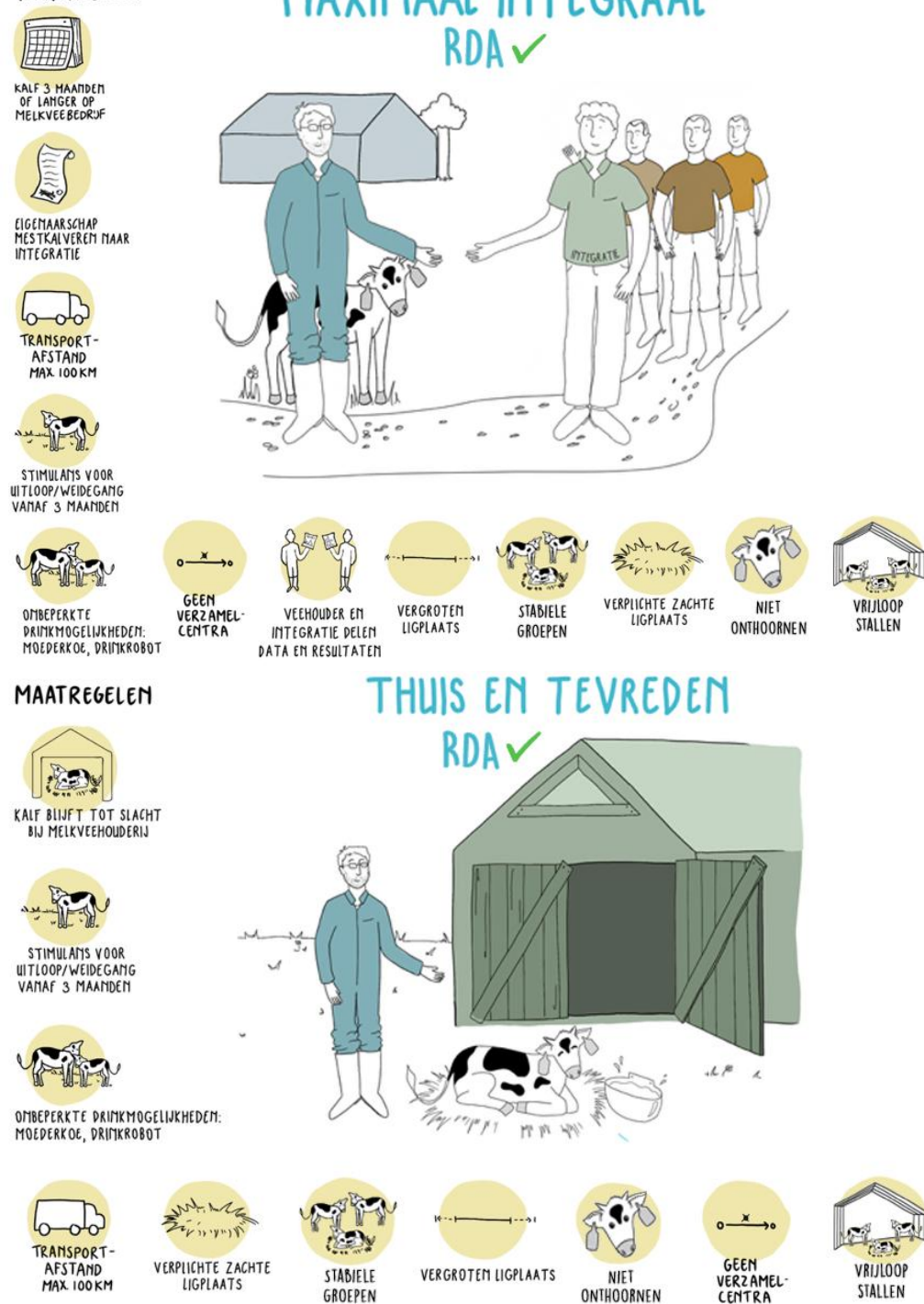
Nieuwe ketenconcepten voor kalveren:
verschuiving van kalfsvlees naar jong rundvlees

- Lokaal en grondgebonden
- Nederlandse productie en consumptie in balans
- Eén-op-één samenwerking melkveehouder – vleesveehouder
- Koppeling met natuurbeheer

Aanbevelingen richting een dierwaardige kalverhouderij

- Aanscherping Concept-AMvB op cruciale punten
- Actieplan voor implementatie van dierwaardige ketens
- Regiegroep voor ketensamenwerking
- Praktijkondersteuning en kennisdeling
- Koppeling met natuurbeheer
- Vergunningverlening en grondprijzen!

— — Gevolgen van een dierwaardige kalverhouderij

- Betere gezondheid, lagere ziektedruk
- Minder transport en lagere stress
- Hogere vleeskwaliteit en betere verwaarding
- Afbouw kalverimport mogelijk
- Ruimte- en arbeidsimpact verandert

Did it Organic

Samenvatting kernboodschappen

01

Wetenschappelijke ondergrens is helder; praktijk laat zien dat het kan

02

Scenario Thuis en Tevreden voldoet; Maximaal Integraal kan, mits geborgd

03

Concept -AMvB zet stappen, maar borgt essentiële bouwstenen nog onvoldoende

04

Opschaling vraagt duidelijke normen, ketenafspraken en financiering. Convenant kan hierin voorzien.

Heeft u nog vragen?

Roos Benard

Roos.Benard@Schuttelaar.nl

Marlijn Henskens

Marlijn.Henskens@Schuttelaar.nl

schuttelaar.nl

070 – 318 44 44

info@schuttelaar.nl

Den Haag

Zeestraat 84
2518 AD Den Haag

Wageningen

Bronland 12-S
6708 WH Wageningen

Brussel

Rue Belliard 199, bte 22
B-1040 Brussel

Volg ons op social media

- [werkenbijschuttelaar](#)
- [schuttelaar](#)
- [schuttelaar & partners](#)
- [schuttelaar & partners International](#)

© Schuttelaar & Partners. Alle teksten, beelden, logo's en andere content in deze presentatie worden beschermd door het auteursrecht, tenzij anders vermeld. Reproductie en/of gebruik is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming. Onze algemene voorwaarden zijn te vinden op schuttelaar.nl/voorwaarden.

**Schuttelaar
& Partners**

The Agency for a Healthy World